

De verdwenen molens van Stedum

Ooit hebben in de voormalige gemeente Stedum vier graanmolens en dertien watermolens gestaan. Uit de molentelling van 1814 blijkt dat in het dorp een korenmolen stond, evenals in Garsthuizen en Westermenden en de enige pelmolen in de gemeente stond te Garsthuizen.¹ Nadien werden in de molens ook pel- en maalstenen geplaatst en werden ze daardoor koren- en pelmolens. Hiervan resteert alleen de molen 'De Hoop' te Garsthuizen. Onder de dertien watermolens die tussen 1820 en 1915 in de gemeente Stedum werden gebouwd, waren enige spinnekoppen en een windmotor. Het enige wat daarvan resteert is de vijzelgoot van de Barnheemstermolen, die in 1958 werd afgebroken; het achtkant is gebruikt bij de bouw van de bekende molen 'De Vier Winden' van de familie Gunnewick te Vragender (Gld).

Al voor de grote molensanering in 1628 stond in het dorp Stedum een korenmolen. Het was de enige molen in het dorp en hij mocht dan ook blijven staan. Deze standerdmolen werd in de 18e eeuw vervangen door een rietgedekte achtkante bovenkruier met een lage stelling op een houten tussen- en onderstuk. De stellinghoogte bedroeg 20 voet en de roeden hadden een vlucht van 72 voet. De molen werd gebouwd aan de zuidzijde van het dorp, aan het einde van het Stedumermaar.²

Bekend is dat de molen in het midden van de 18e eeuw in het bezit was van de rijke familie De Wint. Op 5 maart 1784 verscheen in de Groninger Courant een advertentie waarin deze familie de 'deftige rogmoelen,

zijnde een Riethok' samen met de behuizing en 'een Neringrijke Kremerij' (winkel), te koop aanbod. Aanspreekpersoon is de wedman P. de Wint. In hetzelfde jaar worden meerdere bezittingen van de familie te koop aangeboden, waaronder een grote boerenplaats met een 'pangedekte Vriesche schuur' en een 'behuizinge zijnde een bakkerij met de gereedschappen, staande aan de straat in het dorp Stedum'.

Acht jaar later, op 10 januari 1792, verscheen in de Ommelander Courant een advertentie, waarin de 'deftige Roggemolen en Kreemery' te Stedum opnieuw te koop werd aangeboden. Als molenaar wordt vermeld H. P. de Wint. Dit is Hinderk Pieters de Wind die op 21 november 1784 te Stedum huwde met Klaaske Sierts, afkomstig uit Uithuizen.

Tot 1815 is de molen eigendom van de 'Heer van Stedum en onderhorige dorpen' Tjaard Adriaan Gerlacijs, woonachtig op de borg Nittersum te Stedum. Hij was in 1778 gehuwd met Tateke Helena Henrica Gockinga en maakte deel uit van de Gedeputeerde Staten van Groningen. In 1817 overleed hij in de leeftijd van 64 jaar.

In 1828 werd door Gedeputeerde Staten aan korenmolenaar Pieter Klaassens Mulder het alleenrecht op het malen van graan in het molenressort Stedum toegekend.³

Pieter is geboren in 1782 te 't Zandt en huwde op 22 oktober 1813 met Aafke Pieters Okkema. Het echtpaar

DE MOLEN 'DE ZILVERMEEUW' GELEGEN AAN HET STEDUMERMAAR.

werd in 1815 eigenaar van de molen te Stedum. In 1832 overleed Aafke en Pieter hertrouwde op 25 januari 1837 met Anna Allegonda Bebingh. Haar vader was in de Franse tijd maire van Stedum. Pieter overleed in 1863 en zijn weduwe beheerde de molen tot 1877. In dat jaar verkocht zij de molen aan Tiete Huizinga.

Tiete is in 1838 in Eenrum geboren en staat in 1870 geregistreerd als boekweitmolenaar te Middelstum. Een jaar eerder, op 19 mei 1869, was hij in Middelstum gehuwd met Knelske Tabak. In 1877 werd hij eigenaar van de molen te Stedum. Hij liet deze in 1891 afbreken en vervangen door een nieuwe molen, waarbij gebruik werd gemaakt van het achtkant van de in dat jaar afgebroken molen 'Windlust' te Enumatil. In de molen werden drie sluitstenen geplaatst, waarop de teksten 'T.T.H.', '1891' en 'K.J.T.' waren te lezen. Tiete overleed in 1918 te Stedum. Daarvoor hadden zijn zoons Jacob (overleden in 1909) en Tamme (overleden in 1920) de molen beheerd. In die periode werden in 1907 de roeden van de molen door molenmaker Chr. Bremer voorzien van zelfzwichting.

In 1919 werd Pieter Broekema de nieuwe eigenaar. Hij gaf in 1932 opdracht het gevlucht te voorzien van de Dekker-stroomlijn, waarmee deze molen de eerste in de provincie Groningen was die hiermee werd uitgerust.⁴ Op oude foto's is dit Dekkergevlucht met zelfzwichting duidelijk te zien. Vier jaar later, op zondag 5 juli 1936, brandde de molen af en in hetzelfde jaar werd het bedrijf opgeheven, wat leidde tot speculaties over de oorzaak van de brand.

Zie ook: www.groningermolens.nl

Noten:

De genealogische gegevens zijn afkomstig van de websites <http://allegroningers.nl> en <https://www.wiewaswie.nl>

1. RHC Groninger Archief. Toegangsnummer 3, inventarisnummer 1652.
2. RHC GrA. Tg. 2489, inv. 350.
3. RHC GrA. Tg. 1099, inv. 30 en 929.
4. Zie noot 2.